

Lausunto

29.08.2025

Asia: VN/10855/2024

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle sähköisestä tunnistamisesta, luottamuspalveluista ja eurooppalaisesta digitaalisesta identiteetistä annettua EU:n asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Huomiot rajat ylittävän sähköisen tunnistamisen, sähköisten luottamuspalvelujen ja eurooppalaisen digitaalisen identiteetin kansallisesta sääntelystä:

Euroopan parlamentti ja neuvosto antoivat 11.4.2024 asetuksen (EU) 2024/1183 asetuksen (EU) N:o 910/2014 muuttamisesta eurooppalaisen digitaalisen identiteetin kehyksen vahvistamisen osalta (eIDAS-muutosasetus). Danske Bank A/S Suomen sivuliike (Danske Bank) kannattaa eIDAS-muutosasetusta sekä hallituksen esitystä, jotta uudistettua eIDAS-muutosasetusta voidaan Suomessa soveltaa tehokkaasti.

Danske Bank haluaa lausunnossaan kiinnittää erityistä huomiota siihen, että kansallisesti varmistetaan asetuksen tehokas täytäntöönpano, jotta voidaan varmistaa uuden identiteettilompakon mahdollisimman laaja sekä sujuva käyttöönotto Suomessa.

Danske Bankin pääviestit ovat:

- a. Valtion on ryhdyttävä toimenpiteisiin eIDAS-asetuksen täytäntöönpanon täydentämiseksi, jotta voidaan varmistaa uuden identiteettilompakon mahdollisimman laaja käyttöönotto Suomessa. Uusi tunnistusväline ja sen mahdollisuudet sisältävät laajoja mahdollisuuksia kansalaisten arjen helpottamiseen ja sujuvien palveluiden tuottamiseen. Minimitoteutuksena tehtävä ns. korkean varmuustason identiteettilompakko uhkaa jäädä henkilökortin kansallisvarmenteen kaltaiseksi kuriositeetiksi, joka johtaa vain lisäkustannuksien syntymiseen valtiolle ja mm. pankeille, ilman että saadaan mitään suunniteltuja hyötyjä.
- b. Keskeisin toimenpide olisi nopea lisärahoituksen kohdentaminen siihen, että mahdollistetaan ns. korotetun varmuustason tunnistautumisvälineen lisääminen DVV:n rakenteilla olevaan eurooppalaiseen identiteettilompakkoon. Tämä mahdollistaisi kansalaisille helpon ja tehokkaan ensi vaiheen käyttöönoton hyödyntäen nykyisiä pankkitunnuksia tai mobiilivarmennetta. Lainsäädännöllisiä esteitä tälle ei ole, kyse on tahtotilasta.

c. Uusi väline on tervetullut lisä kansalaisten ja yritysten turvallisen ja sujuvan asioinnin kehittämisessä.

Identiteettilompakon mahdollisuudet

Digi- ja väestötietovirasto (DVV) rakentaa eIDAS- asetuksen kansalliseen implementointiin liittyen suomalaisten käyttöön digitaalisen identiteettilompakon. Sitä on suunniteltu jokaisen kansalaisen perussovellukseksi, jota käytetään älypuhelimella. Lompakon olisi tarkoitus edistää turvallista digitaalista asiointia mm. viranomaisasiointissa, jota voidaan pitää erittäin tärkeänä pankkitunnuksiin liittyvien huijaustapausten kasvaessa. DVV:n tuottama lompakkosovellus tulee saataville vuoden 2026 loppuun mennessä, jonka jälkeen sen ominaisuuksia on tarkoitus laajentaa vaihteittain.

Ensimmäisessä vaiheessa lompakkoa voi käyttää ainakin vahvan sähköisen tunnistautumisen välineenä ja sillä voi allekirjoittaa sähköisesti. Lompakon on tarkoitus kehittyä ja saada uusia toiminnallisuuksia matkan varrella. Tulevaisuudessa sen tarkoitus on koota erilaiset kortit ja todisteet yhteen paikkaan ja edesauttaa niiden sujuvaa käyttöä osana arkea mahdollistamalla erilaisten todistusten käytön, kuten esim. henkilöllisyyden tai ajo-oikeuden todistamisen.

eIDAS-asetus velvoittaa pankkeja hyväksymään lompakon pääsääntöisesti niissä palveluissa, joissa tällä hetkellä edellytetään henkilön vahvaa tunnistamista. Tarkka kattavuus ja tulkinta käyttötapauksista on tällä hetkellä edelleen kesken.

Huolenaiheet käyttöönottoon liittyen

Valtion eIDAS-implementointiin ohjaama budjetti yhdessä asetuksen tiukan aikarajan osalta on johtanut siihen, että ensi vaiheessa toteutettava identiteettilompakko on ns. korkean varmuustason mukainen ratkaisu. Tällainen korkean tason ratkaisu edellyttää kansalaisilta asiointikäyntiä viranomaisen luona tunnistautumista varten. Toisaalta kansalaisen saamat uudet käyttötapaukset ovat alkuvaiheessa erittäin rajalliset.

Danske Bankin näkemyksen mukaan on merkittävä riski, että eIDAS -asetuksen implementointi Suomessa tulee ilman lisätoimenpiteitä johtamaan tilanteeseen, jossa kukaan osapuoli ei saa tavoiteltuja etuja, koska suurella todennäköisyydellä suomalaiset eivät hakeudu lompakon käyttäjäksi vaan tukeutuvat nykyisiin, jo käytössään oleviin tunnistusvälineisiin.

Suomessa ei ole varaa hukata tätä mahdollisuutta, meillä on jo huono esimerkki Kansalaisvarmenteesta, joka jäi hankalan käyttöönoton ja käytettävyyshaasteiden takia kuriositeetiksi. Tällä kertaa erona on se, että mm. pankeille implementointi on pakollista, josta aiheutuu merkittäviä tietojärjestelmäkuluja, mutta käyttäjämäärät tulevat ilman korjaavia toimenpiteitä jäämään vähäisiksi.

Hyödyt, kun suomalaiset ottavat identiteettilompakon laajasti käyttöön

Valtio maksaa nykyisin omiin palveluihinsa tunnistautumisesta eri palveluntarjoajille vuotuisella tasolla noin 8m€. Tästä kustannuksesta olisi säästettävissä merkittävä osa, mikäli kansalaiset

ottaisivat identiteettilompakon käyttöön ja kirjautuisivat jatkossa niitä käyttäen julkisiin palveluihin ja käyttäisivät vain pankkitunnuksiaan ja mobiilivarmenteita muihin palveluihin tunnistautuessaan. Tätä kehityssuuntaa on tuettu jo aiemmin mm. Finanssialan lausunnoissa tietoturvallisuussyistä.

Identiteettilompakon resilienssiä lisäävä vaikutus on myös merkittävä, mahdollistaen kansalaisille vaihtoehtoisen tunnistustavan. Julkisten palveluiden nimissä lähtevien huijausviestien kautta kerättävien pankkitunnustietojen joutuminen väärin käsiin tulisi estetyksi laajasti.

Kansalaisen todistuksiin, oikeuksiin ja muihin identiteettiin liitettyjen ns. attribuuttien liittyvät palveluiden kehittäminen voi potentiaalisesti siirtää Suomen takaisin digitaalisen kehityksen kärkimaaksi. Sekä julkinen että yksityinen sektori voisivat hyödyntää sujuvaan asiointiin kansalaisen lompakkoon kuuluvien digitaalisia todistuksia, esim. ajo-oikeutta, huoltajuustietoja, kuolinpesän osallisuuden vahvistuksia jne.

Identiteettilompakon hyötyjen realisoitumisen kannalta keskeistä on kuitenkin kaikissa tapauksissa se, että valtaosa kansalaisista ottaa todistuksen käyttöön. Muussa tapauksessa lompakosta aiheutuu vain kustannuksia.

Tärkein tarvittava uusi ominaisuus on mahdollistaa ensi vaiheen käyttöönotto pankkitunnuksia tai mobiilivarmennetta hyödyntäen

Digitaalisten palveluiden onnistuneessa lanseerauksessa sovelluksen käyttöönoton sujuvuus ja helppous sekä sovelluksen avulla saavutettavat välittömät hyödyt ohjaavat kuluttajien käyttäytymistä. Nämä näkökulmat eivät täyty nykyisessä eIDAS -asetuksen implementoinnin vähimmäiskattavuudessa, johon on päädytty Danske Bankin käsityksen mukaan.

Danske Bankin näkemyksen mukaan identiteettilompakon ominaisuuksia olisi pikimmiten laajennettava nykyisestä eIDAS -asetuksen implementoinnin vähimmäiskattavuudesta. Samaan lompakkoon olisi tuotava ns. korotetun varmuustason tunniste, joka helpottaisi kansalaisia ottamaan DVV:n tuottaman sovelluksen käyttöön omassa älypuhelimessa hyödyntäen nykyisiä pankkitunnuksia ja mobiilivarmennetta. Tämä mahdollistaisi kansalaisille laajasti saman tasoisten palveluiden käytön, mihin nykyisillä pankkitunnuksilla tai mobiilivarmenteella tunnistaudutaan, esimerkiksi lähes kaikki julkisen sektorin digitaaliset palvelut. On huomattava, että useissa muissa maissa vastaava keskustelu on jo käynnissä, ml Ruotsi ja Tanska.

Danske Bank esittää, että DVV:lle kohdennetaan pikaisesti tarvittava budjetti laajentaa eIDAS-asetuksen implementointi kattamaan myös ns. korotetun varmuustason tunniste.

Huomiot koskien digitaalista henkilöllisyystodistusta:

Vaikutusarvioinnin yhteydessä todetaan mm. että ” Digitaalinen henkilöllisyystodistus voisi helpottaa esimerkiksi suunnittelematonta pankkiasiointikäyntiä.” On syytä muistuttaa, että asiointipalveluiden tarjoajille varataan riittävä siirtymäaika palvelurajapinnan rakentamiselle, jotta digitaalinen henkilöllisyystodistus voidaan hyväksyä osoitettaessa henkilöllisyys käyntiasioinnin yhteydessä.

Huomiot kansallisen vahvan sähköisen tunnistamisen turvallisuutta parantavista muutoksista:

Ehdotetut muutokset ja tarkennukset vahvan sähköisen tunnistamisen lakiin ovat lähtökohtaisesti perusteltuja. On syytä muistuttaa, että tunnistusvälineen tarjoajille sekä tunnistusvälineen välittäjille varataan riittävä siirtymäaika palvelurajapinnan ja palveluiden rakentamiselle sekä muutosten implementoinneille.

Huomiot koskien kansallista ekosysteemikuvausta:

Danske Bankilla ei ole erityistä huomautettavaa kansallisesta ekosysteemikuvauksesta. Kuvaus on informatiivinen ja se selkeyttää hyvin ekosysteemikokonaisuutta.

Mattila Arto
Danske Bank A/S, Suomen sivuliike